

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL KARŞILAŞTIRMA VE DEPRESYON DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Atılğan ERÖZKAN*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı kendilerini diğer bireylerle kıyaslamaları bağlamında lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerini cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve yaşanan yer açısından karşılaştırmaktır. Bu çalışma betimsel yöntem kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak Trabzon ilindeki beş farklı lisede tesadüfi seçimle 300 kişi üzerinde (150 kız; 150 erkek) araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Bilgi Toplama Formu, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri kullanılmıştır. Veri analizleri için SPSS/WINDOWS programı kullanılmıştır. Gruplar arası farklılığı belirlemek için *t* testi ve "varyans analizi", değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için "korelasyon"; grup farklılıklarının kaynağını belirlemek için karşılaştırma sonrası ranj testi Tukey HSD kullanılmıştır. Sosyal karşılaştırma üzerinde sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyler arasında; depresyon üzerinde ise cinsiyet, sosyo-ekonomik düzeyler ve yaşanan yerler arasında farklılığa rastlanmıştır. Araştırma sonuçları önceki bulgular ışığında sosyal karşılaştırma ve depresyon kapsamında başka araştırma ve uygulamalara da yol gösterecek bağlamda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Karşılaştırma, Depresyon, Lise Öğrencileri.

ABSTRACT

The aim of this study is to compare the relationships between high school students' social comparison and depression levels. Gender, grade, SES and place of residence differences were also searched in this context. For this purpose 300 (150 females; 150 males) students are randomly recruited from five different high schools in Trabzon. Main instruments are Information Gathering Form, Social Comparison and Beck Depression Inventory. For data analyses were used SPSS for WINDOWS. The group differences were tested by *t*-test and *F* statistics with Tukey HSD post comparison range test. Correlational statistics was also employed to search for relationships among all variables. The findings showed that the grades and SES differences exist on social comparison; gender, SES and place of residence differences on depression. The results are discussed in the light of previous findings and in the context of social comparison and depression, conducting future research for implications as well.

Key Words: Social Comparison, Depression, High School Students.

GİRİŞ

Bireylerin, duygusal, fizyolojik ve sosyal gereksinimlerini giderme zorunluluğu, davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Bireyler bu duygusal, sosyal ve fizyolojik gereksinimlerini karşılarken doğal olarak başkalarıyla etkileşim halinde olmakta, bazen kendilerini diğer insanlarla kıyaslamaktadırlar.

---

* Araş. Gör. Dr., K.T.Ü. Fatih Eğitim Fakültesi.

Bu kıyaslamaların -sosyal karşılaştırma- bireylerin ruh durumları üzerinde önemli etkileri vardır.

Joiner (1995: 365)'e göre, bazı insanlar önemli bir amacı gerçekleştirme bağlamında başarısız olduklarında ümitsizliğe kapılırken, bazıları kişilerarası ilişkilerinde reddedilme ya da kayıp yaşadıklarında ümitsizliğe kapılırlar. Araştırmacılar belirli kişilik özelliklerinin bu olumsuz iki olay karşısında bireyi depresyona sürüklediğini öne sürmektedirler. Bu kişilik incinebilirlikleri ve onların duygusal yaşamlarındaki sosyal karşılaştırmanın rolü oldukça önemli iki konudur. Kişilerarası reddedilmeye incinebilir insanlar sıklıkla yakın ilişkilerini ve sosyal yaşamlarını diğer insanlarınki ile karşılaştırırlar. Bu tür sosyal karşılaştırmalar disforik ruh durumu -çevre ile ilginin kaybolduğu, kötümserliğin ortaya çıktığı ve genellikle aşırı uyarılmışlığın eşlik ettiği bir keyifsizlik durumu- gösteren bu bireylerin reddedilmeye bağlı olarak yaşadıklarını daha iyi açıklayabilir. Kişilerarası bir fenomen olarak depresyon döngüsü depresif bireylerin ilişkileri içerisinde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır ve özellikle iki potansiyel sonuç bu bağlamda önem kazanmaktadır: Birincisi, depresif birey diğerlerinden depresif ruh durumunu düzenlemek için aşırı bir güvence talep ettiğinde açıkça ya da gizlice diğerleri tarafından reddedilebilmekte; ikincisi ise, diğerlerince ortaya konan -algılanan- samimiyetsizlik ve reddedilme depresif bireyin semptomlarını daha kötü hale getirebilmektedir. Bu iki sonuç depresyondan incinebilirlik ile ilgilidir.

Giordano, Wood ve Mihela (2000: 438)'ya göre çeşitli araştırmalarda disforik insanların karşılaştırma davranışını çok sık sergiledikleri belirtilmekte ve disforik insanların sosyal karşılaştırmalardan faydalanmaları muhtemel sayılmaktadır. Bu bağlamda hem bilişsel hem psikanalitik kuramcılar depresif kişilik tarzları bağlamında depresyona incinebilir bireyler olarak iki farklı kişilik tipini belirlemişlerdir; sosyotropi/bağımlılık ve otonomi/öz-eleştircilik. Sosyotropik ya da bağımlı olarak tanımlanan bireyler yakın kişilerarası ilişkilerinde sevilme, kabul edilme ve başkalarınca takdir edilme/hayranlık duyulma durumlarına yüksek yatırım yapan kişilerdir. Özerk ya da öz-eleştirci insanlar ise yüksek başarı ve statü ihtiyaçları ve önemli amaçlara ulaşmayı, kişisel bağımsızlık ve özgürlüğü değerlendirirler. Örneğin Beck ve diğerleri (1983) sosyotropi kavramını kabul, destek, yol gösterme, hayranlık gibi kişilerarası bağlanmaya aşırı destek duyma ile depresyona çanak tutan ve depresyonun sürdürülmesine neden olan davranışlara yol açabilen bir kavram olarak ele almaktadırlar. Sosyotropik özellikler gösteren bireyler, sosyal bağların zayıflaması, ilişkilerin sonlanması ve reddedilme gibi durumlara aşırı duyarlı bireylerdir. Bu bağlamda kişilerarası ilişkilerde yaşanan reddedilme durumlarına ilişkin olarak sosyotrop kişilerin kolaylıkla depresyon yaşamaları söz konusudur.

Lise Öğrencilerinin Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Sosyotropik/otonomik kişilik özellikleri tanımlandıktan sonra, depresyonun açıklanmasıyla ilgili bazı hipotezler ileri sürülmüş ve bunlar test edilmiştir. Kimi araştırmacılara göre depresyonun gelişmesindeki en önemli faktör, insanın kişilik özellikleri ile eşleşen stresli yaşam olaylarıyla karşılaşmasıdır. Bu durumda sadece, kişilik özelliklerine karşılık gelen yaşam olayları depresyon için yatkınlık oluşturacak ve tetikleyici olabilecek, diğer olayların önemli bir etkisi bulunmayacaktır. Buna karşılık, kimi araştırmacılar yaşam olaylarının kişilik yapıları ile eşleşmelerinin önemli olmadığını, belirli kişilik özelliklerine karşılık gelsin veya gelmesin, çok farklı yaşam olayları - sosyal karşılaştırmalar da dahil- sonunda depresyon geliştirilebileceğini ileri sürmektedirler (Zuroff ve diğerleri, 1990).

Depresyonun ortaya çıkmasına veya artmasına neden olan sadece şiddetli olaylar ve kişilik çatışmaları değildir. Günlük yaşantılarda bireylerin başından geçen, kendileri küçük ancak etkileri büyük bir takım olaylar da bireyin ruhsal durumunu etkileyerek depresyona neden olabilir. Bu doğrultuda sosyal karşılaştırma bağlamında kendilerini eksik gören bireylerin deprese olma ihtimalleri oldukça yüksektir. Örneğin oldukça popüler bir oda arkadaşına sahip sosyotropik bir üniversite öğrencisi, arkadaşına yönelik olarak kendisini deprese edebilecek kıyaslamaları tekrarlayabilir (Wood, Michela, Giordano, 2001).

Swallow ve Kuiper (1990), depresyondaki insanların depresyonda olmayanlara göre daha az karşılaştırma eğiliminde olduklarını saptamışlardır. Çünkü depresyonlu bireyler karşılaştırmaların göstereceği sonuçlar hakkında olumsuz beklentilere sahiplerdir. Sosyal karşılaştırmaların anlamını artıran bir değişkenlik insanın kişiliği ile uyumludur.

Weary ve arkadaşları (1993), disforik insanların belirsizlik duygularından dolayı sosyal karşılaştırmalarının geribildirimlerine çok duyarlı olduklarını öne sürmektedirler. Aynı şekilde Swallow ve Kuiper (1988) disforinin, bireyin sosyal karşılaştırma geribildirimlerine duyarlılığını arttırdığını ileri sürmektedirler. Bu görüşe göre üst karşılaştırmalar, disforik insanlarda, disforik olmayan bireylere göre daha moral bozucu ve alt karşılaştırmalar daha moral verici bir içeriğe sahiptir. Tüm bunlar kapsamında disforik insanların sosyal karşılaştırmalara karşı, disforik olmayanlardan daha duyarlı olacağı söylenebilir.

Tesser (1986) çalışmasında bireylerin öz ilgisinin az olduğu ilgi alanlarından öz ilgisinin yüksek olduğu ilgi alanlarına yönelik karşılaştırmalarına tepkilerinin daha şiddetli olduğu sonucuna varmıştır. Bundan dolayı sosyotropik bir üniversite öğrencisinin kendini popüler bir arkadaşıyla kıyasladığı durumda, kendini çalışkan bir arkadaşıyla kıyasladığı durumdan

daha kötü hissedeceği muhtemeldir. Fakat otonom bir öğrenci için bunun tam tersi bir durum söz konusudur.

Birçok araştırmacı diğer insanlarla yapılan kıyaslamanın depresyonun başlangıcı, devamı ve gelişimi üzerinde oldukça önemli olduğunu saptamıştır. Bu kaniya ulaşmada temel neden, bireylerin olumsuz benlik algısına sahip olduklarını düşünmelerine dönük öz değerlendirmelerin karşılaştırma işlemlerine dayandığı düşüncesidir. Bu noktada sosyal karşılaştırmaları bağlamında disforik insanların, olumsuz özeleştirilerini devam ettirdikleri de belirlenmiştir (Swallow & Kuiper, 1988).

Sosyal karşılaştırmalar, depresyonla ortaya çıkan diğer bilişsel ve duygusal sonuçları da doğurabilir. Örneğin bazı yönler bakımından kendini, kendisinden daha üstün olan diğer insanlarla karşılaştıran kişinin ruh halinde ve moralinde olumsuz etkiler ortaya çıkabilir. Oysa kendini, kendisine göre daha aşağı düzeyde kişilerle karşılaştıran kişinin ruhsal durumu gelişir ve morali yükselir. Sosyal karşılaştırmalar depresyondaki bireylerin motivasyon, iyimserlik, umut gibi duygularını da etkileyebilir. Özet olarak sosyal karşılaştırmaların disfori üzerinde önemli etkilerinin olduğu -yapılan araştırmalar sonucunda- bilinmektedir (Lockwood & Kunda, 1997).

Depresyondan incinebilirliğin kişilerarası bakış açısına göre, özellikle sosyal alanlarda yarış gerektiren durumlarda yaşanan yenilgiler -mücadeleyi kaybetme- depresyondan incinebilirliği tetikleyicidir. Diğerleri arasında yaşanan rekabet ve üstünlük mücadelesi sırasında ortaya çıkabilecek bir yetersizlik durumu potansiyel olarak depresyona neden olabileceği için bireyin kişilerarası ilişkilerde yaşadığı durumların (örneğin reddedilme) çok önemli bir anlamı vardır (Giordano, Wood & Mihela, 2000: 438).

Hem Beck (1983) ve hem de Blatt ve diğerleri (1982), kişilik özellikleri doğrultusunda, olumsuz olaylara karşılık olarak depresyona girmeleri muhtemel olan bireyleri ön plana çıkaran kişilik-olay döngüsü depresyon modellerinin ana hatlarını belirlemişlerdir. Bu kapsamda sosyotropi veya bağımlılıkta üst düzeyde olan insanlar, diğer insanlar tarafından reddedilme gibi kişilerarası olumsuz olayları takip eden depresyona özellikle eğilimlidirler.

Otonomik bireyler ise akademik başarısızlık veya bağımsızlık ile ilgili olayları takip eden depresyonu yaşamaya eğilimlidirler. Özellikle sosyotropik bireyler için geçmişte yaşadıkları olumsuz kişilerarası deneyimleri bu kişilerin -sosyal karşılaştırmaları bağlamında- deprese duruma girmelerinde önemli bir etkendir.

Klinik popülasyonda, sosyotropik ve otonomik kişilerin depresyon açısından en ağır durumda oldukları dönemlerinin kişilerarası ilişkilerle bağlantılı olduğu (sosyotropik yaşam olayları, sosyal karşılaştırmalar vb.)

Lise Öğrencilerinin Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

gösterilmiştir. Ancak, bu bağlantının, otonomik denekler için de geçerli olması, yaşam olayı türü ve kişilik yapısının eşleşmesi varsayımına ters düşmektedir. Sosyotropik kişilik özellikleri gösteren hastalar için sosyotropik olayların, otonomik özellikler gösteren hastalar için ise kişilik özellikleri ile eşleşmeyen yaşam olaylarının da depresyon için tetikleyici olabileceğine dair bir araştırma bulguları da bildirilmiştir (Segal, Shaw & Vella, 1992).

Üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda da benzer bulguların elde edildiği dikkat çekmektedir. Robins ve Block (1988), sosyotropik kişilik özelliklerinin depresyon düzeyi ile ilintili olduğunu ve depresyon ile olumsuz sosyal olayların sıklığı arasında aracı olduğunu bildirmişlerdir. Ancak, sosyotropinin aynı zamanda, otonomi ile ilintili olduğu düşünülen olumsuz olaylarla da ortak etkileşim gösterdiği bulunmuştur. Robins ve Block, araştırmalarında otonominin depresyonla ilintili olduğunu ve herhangi bir yaşam olayı için yatkınlık yarattığını gösterememişlerdir. Benzer şekilde, Hammen ve arkadaşları (1985), üniversite öğrencileri -sosyotropik grupta- içinde, depresyon ve kişilerarası alanda yaşanan olaylar arasındaki ilişkinin, başarı alanında yaşanan olaylar arasındaki ilişkiden daha güçlü olduğunu göstermişlerdir. Ancak, benzer ilişki, otonomik denekler için anlamlı bulunamamıştır.

Literatürde otonomi için genellenebilir sonuçlara ulaşmak mümkün görünmediği halde, araştırma sonuçları genellikle sosyotropi için kişilik özellikleri ve yaşam olayı türünün eşleşmesinin depresyon geliştirme açısından önemli olabileceğini göstermektedir. Ancak, bulgular yine de genellenebilir olmaktan oldukça uzaktır. Bazı araştırmalar, klinik örnekleme yapılırken, bazı araştırmalarda üniversite öğrencileri kullanılmıştır. Oysa, en azından Türk örneklem grubu için, otonominin, depresyonu yordamadaki katkısının, yaş, cinsiyet ve SED gibi demografik değişkenlerin etkisi ile farklılaştığı bildirilmiştir. Bu durumda, otonomik özelliklerin, üniversite öğrencileri ve yaşça daha büyük gruplar için farklı sonuçlar vermesi kaçınılmazdır (Şahin ve Şahin, 1992).

Alloy ve arkadaşları (1998: 1567)'na göre, kişilerarası depresyon kuramları, tekrarlanan semptom gösterme ve güvence (sigorta) arama yönleri ile disforik bireylerin diğerleri üzerinde negatif ruh durumlarını teşvik ettiklerini ileri sürmektedir. Disforik bireylerin ilk negatif duygulanım sinyalleri diğerlerinden ilgi ve destek ifadeleri ile ortaya çıkmaktadır. Disforik bireylerin semptomlarının artması ve sosyal olarak daha izole edilmeleri, bu bireylerdeki ilgi kaybı ile birlikte kötümserliğin ve keyifsizlik durumunun da artmasına neden olur.

Weary ve arkadaşları (1993: 256)'na göre, disforik insanlar günlük yaşamlarında diğer insanlarla sosyal karşılaştırmalar ararlar. Depresif insanlar birçok kontrol edilemez yaşam olaylarına maruz kaldıklarından neden-etki ilişkilerini keşfetme ya da anlama yetenekleri hakkında yüksek düzeyde belirsizlik duygularına sahip bireylerdir. Bu belirsizlikten dolayı disforik insanlar kendileri ve sosyal dünyaları hakkında bilgi toplama durumlarında olduğu gibi sosyal karşılaştırmalara bağlanmaya özellikle güdülenmişlerdir. Disforik insanlar yalnızca önemli sosyal sonuçları anlamayı artırma ya da nedensel belirsizliklerini azaltma öncelikleri söz konusu olduğunda, yani durum özellikle tanı koymayı gerektirdiğinde bilgi ararlar. Kendini değerlendirme ölçeklerinin kullanıldığı çeşitli araştırmalarda depresif ya da disforik insanların disforik olmayan insanlardan daha fazla sosyal karşılaştırmalar aradıkları da görülmüştür.

Segrin ve Abramson (1994: 656)'a göre, disforik bireylerin zayıf sosyal becerileri, diğerleri ile ödüllendirici olmayan etkileşimleri üreterek sonuçta reddedilmelerine neden olmaktadır. Kişilerarası iletişim kuramlarına dayalı olarak, tepki verme, nezaket ve sözel olmayan ima beklentileri bağlamında disforik bireylerin zayıf sosyal ilişkileri, onların etkileşim partnerlerine yabancılaşmalarına neden olacak şekillerde davranmalarını sağlayabilir. Kişilerarası kuramları test etme çalışmaları, yukarıdaki açıklamayla tutarlı olarak özellikle disforik bireyler aşırı güvence (sigorta) aramaya bağlandıklarında onların etkileşim partnerleri tarafından reddedilmelerini desteklemiştir. Disforik bireylerin yetersiz sosyal becerileri için dikkate değer kanıt da mevcuttur. Disforik bireyler kendi kendilerini derecelerler ve objektif gözlemciler tarafından sosyal etkileşimlerde yetersiz olarak değerlendirilirler. Ayrıca etkileşimler boyunca disforik bireylerin onların etkileşim partnerleri ile sözel olmayan (çok az göz iletişimi, birkaç jest ve mimik) ve sözel (uzun süreli sessizlik, partnerlerinin yorumlarına ilgisizlik) davranışları ile iletişimi zorlaştırıcı bir rol üstlenmeleri söz konusu olmaktadır. Çeşitli kuramcılar, disforik bireyleri onların etkileşim partnerleri üzerinde negatif beklentiler çağrıştıran kişiler olarak varsaymaktadırlar. Disforik bireylerle etkileşime giren bireylerin zihinlerinde oluşan depresyona ilişkin bir dizi inançların birleşmesi "prototip depresyon" kavramı ile ele alınmıştır. Disforinin sürmesi diğerlerinin negatif inançlarını doğrulayıcı ve disforik bireylerin reddedilmelerine yol açıcı bir zemin oluşturur.

Giordano, Wood ve Mihela (1998: 440)'ya göre, disforik bireyler depresif incinebilirlikleri ile uyumlu olan alanlarda sosyal karşılaştırmalara bağlanma eğilimindedirler ve disforik bireylerin ruh durumları bu alandaki karşılaştırmalarla özellikle etkilenmektedir. Disforik bireyler karşılaştırmalarını kendileri için özel öneme sahip alanlarda daha fazla

Lise Öğrencilerinin Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

yoğunlaştırırlar. Bu tür karşılaştırma süreçleri disforiye merkez olan negatif kendini değerlendirmeler ve negatif ruh durumunu sürdürmeye yardım edebilir.

YÖNTEM

Bu araştırma, kendilerini diğer bireylerle kıyaslamaları bağlamında lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve yaşanan yer açısından karşılaştırılması amacıyla betimsel yöntem kullanılarak yapılmış bir araştırmadır. Betimsel yöntemin kullanıldığı araştırmalar olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu inceleyen, değişkenler arasındaki ilişkileri belirleyen araştırmalardır. Araştırmada, sosyal karşılaştırma ile depresyon değişkenleri arasındaki ilişki incelendiğinden, betimsel yöntem modellerinden olan survey tipi bir araştırma modelinin kullanılması uygun bulunmuştur.

Örneklem

Araştırma grubu 300 kişiden oluşmuştur. Araştırmanın amacına uygun olarak Trabzon ilindeki beş farklı lisede -Trabzon, Fatih, Tevfik Serdar, Kanuni, Yunus Emre- tesadüfi seçimle 300 kişi üzerinde (150 kız; 150 erkek ve her liseden 30 kız 30 erkek toplam 60 kişi) araştırma gerçekleştirilmiştir.

Tablo: 1 Araştırma Grubuna İlişkin Deskriptif Bilgiler

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	N	%
CİNSİYET	ERKEK	150	50
	KIZ	150	50
SINIF DÜZEYİ	1	103	35
	2	96	32
	3	101	33

SOSYO-EKONOMİK DÜZEY	DÜŞÜK	104	35
	ORTA	121	40
	YÜKSEK	75	25
YAŞANILAN YER	KÖY	81	27
	İLÇE	99	33
	ŞEHİR	120	40

Kullanılan Ölçme Araçları

Bilgi Toplama Formu: Bu formda örnekleme oluşturan lise öğrencileri hakkında cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey ve yaşanılan yer gibi demografik özelliklere ilişkin bilgiler yer almıştır.

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ): Bireyin kendisini başkası ile kıyasladığında kendini çeşitli boyutlarda nasıl gördüğüne ilişkin algılarını ölçmek için Şahin, Durak ve Şahin (1993) tarafından geliştirilmiş iki kutuplu 18 maddeden oluşan bir ölçektir. Puanlaması ise zıt kutuplar arasında 1-6 likert tarzındaki noktaların işaretlenmesi ile yapılır. Yüksek puanlar olumlu benlik şemasını, düşük puanlar ise olumsuz benlik şemasını işaret eder. Kişinin kendi kendini değerlendirmesi bağlamında geçerliği ve güvenilirliği yüksek olan bir ölçektir. Güvenirlik açısından incelendiğinde ölçeğin Cronbach Alfa değeri .87 olarak bulunmuştur. Ölçüt bağıntılı geçerlik bağlamında ölçeğin orijinal iki kutuplu beş özelliğinin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu -.66 olarak bulunmuştur. İki kutuplu özelliklerin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonları ise Yetersiz-Üstün için -.77; Beceriksiz-Becerikli için -.74; Sevilmeyen biri-Sevilen biri için -.64; İçer dönük-Dışa dönük için -.60; İtilmiş-Kabul edilmiş için -.57'dir.

Beck Depresyon Envanteri (BDI): Depresyonda görülen duygusal, somatik, bilişsel ve motivasyona dayalı belirtileri ölçen, klinik gözlemlerden elde edilen veriler üzerine oluşturulmuş 21 maddelik bir ölçektir. 1961'de ilk

Lise Öğrencilerinin Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

formu geliştirilen bu aracın 1978'de revizyonu yapılmıştır. İki form arasındaki korelasyonlar yüksektir (.87-.94). BDI'nın kullanıldığı 25 araştırma üzerinden yapılan ve örneklemi madde bağımlıları, şizofrenler,

üniversite öğrencileri ve depresif hastalara kadar değişen bir meta analizde, aracın güvenilirliğinin yüksek olduğu, iç tutarlılık katsayılarının .73 ve .95 arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca psikiyatrik hastalar ve psikiyatrik olmayan hastalardan elde edilen test-tekrar test ölçümlerine yönelik verilere göre bu tutarlığın psikiyatrik olmayan hastalarda .60 ve .83 arasında, psikiyatrik hastalarda ise .48 ve .86 arasında değiştiği, bunun da BDI'nın psikiyatrik semptomlardaki değişikliğe duyarlılığının bir kanıtı olabileceği ileri sürülmektedir.

Veri Analizleri

Veriler, ANOVA, "t testi" ve korelasyon kullanılarak SPSS/WINDOWS programı ile incelenmiştir. Varyans analizinde gruplar arası farklılıkların kaynağını belirlemek için karşılaştırma sonrası ranj testi Tukey HSD kullanılmıştır. Veriler $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde öğrencilere uygulanan Bilgi Toplama Formu, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri'nden elde edilen veriler ve bu verilerin istatistiksel teknikler sonucu ortaya çıkan bulguları ile bu bulgulara ilişkin yorumlar sunulmaktadır.

Sosyal karşılaştırma ve depresyon üzerinde cinsiyet farklılığı t testi ile incelenmiştir.

Sosyal karşılaştırma üzerinde cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmamıştır, $t=0.39$, $p>0.05$. Depresyon üzerinde ise cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmıştır, $t=2.11$, $p<0.05$. Kızların ortalaması (3.79), erkeklerin ortalamasından (3.65) yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo: 2 Cinsiyet Farklılıklarının Sosyal Karşılaştırma ve Depresyona İlişkin Ölçeklere Göre Dağılımı

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	N	ORT	Ss	t	p
SOS.KARŞ.	KIZ	150	4.10	0.70	0.39	0.71
	ERKEK	150	4.06	0.67		
DEPRESYON	KIZ	150	3.79	0.44	2.11	0.04
	ERKEK	150	3.65	0.41		

Sosyal karşılaştırma ve depresyon ile sınıf düzeyleri arasındaki ilişki F testi ile incelenmiştir.

Sosyal karşılaştırma üzerinde sınıf düzeyleri arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(3/296)}=2.84$, $p<0.05$. Üçüncü sınıfta öğrenim gören bireylerin ortalamalarının (3.28); ikinci sınıfta öğrenim gören bireylerin ortalamalarından (3.11) ve birinci sınıfta öğrenim gören bireylerin ortalamalarından (3.09) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Depresyon üzerinde sınıf düzeyleri arasında farklılığa rastlanmamıştır, $F_{(3/296)}=1.40$, $p>0.05$.

Tablo: 3 Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon ile Sınıf Düzeyleri Arasındaki İlişki

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	N	ORT	Ss	F	p
SOS. KAR.	1.sınıf	103	3.09	0.80	2.84	0.04
	2.sınıf	96	3.11	0.81		
	3.sınıf	101	3.28	0.79		
DEP.	1.sınıf	103	3.52	0.77	1.40	0.24
	2.sınıf	96	3.47	0.75		
	3.sınıf	101	3.43	0.71		

Lise Öğrencilerinin Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Sosyal karşılaştırma ve depresyon ile sosyo-ekonomik düzeyler arasındaki ilişki F testi ile incelenmiştir.

Sosyal karşılaştırma üzerinde sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(4/295)}=3.22$, $p<0.05$. Yüksek sosyo-ekonomik düzeyli bireylerin ortalamalarının (3.37); orta sosyo-ekonomik düzeyli bireylerin ortalamalarından (3.20) ve düşük sosyo-ekonomik düzeyli bireylerin ortalamalarından (3.15) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Depresyon üzerinde de sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(4/295)}=2.99$, $p<0.05$. Düşük sosyo-ekonomik düzeyli bireylerin ortalamalarının (3.50); orta sosyo-ekonomik düzeyli bireylerin ortalamalarından (3.34) ve yüksek sosyo-ekonomik düzeyli bireylerin ortalamalarından (3.30) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo: 4 Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon ile Sosyo-ekonomik Düzeyler Arasındaki İlişki

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	N	ORT	Ss	F	p
SOS. KAR.	Düşük	104	3.15	0.80	3.22	0.03
	Orta	121	3.20	0.81		
	Yüksek	75	3.37	0.79		
DEP.	Düşük	104	3.50	0.85	2.99	0.04
	Orta	121	3.34	0.83		
	Yüksek	75	3.30	0.83		

Sosyal karşılaştırma ve depresyon ile yaşanan yerler arasındaki ilişki F testi ile incelenmiştir.

Sosyal karşılaştırma üzerinde yaşanan yerler arasında farklılığa rastlanmamıştır, $F_{(3/296)}=1.22$, $p<0.05$.

Atılgan ERÖZKAN

Depresyon üzerinde ise yaşanan yerler arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(3/296)}=3.90$, $p>0.05$. Köyde yaşayan bireylerin ortalamalarının (3.60); ilçede yaşayan bireylerin ortalamalarından (3.39) ve şehirde yaşayan bireylerin ortalamalarından (3.34) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo: 5 Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon ile Yaşanılan Yerler Arasındaki İlişki

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	N	ORT	Ss	F	p
SOS. KAR.	Köy	81	3.42	0.73	1.22	0.30
	İlçe	99	3.36	0.71		
	Şehir	120	3.32	0.69		
DEP.	Köy	81	3.60	0.85	3.90	0.02
	İlçe	99	3.39	0.86		
	Şehir	120	3.34	0.83		

Yapılan korelasyon işleminde sosyal karşılaştırma ile depresyon arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür, $r=-0.39$, $p<0.05$.

Tablo: 6 Sosyal Karşılaştırma ile Depresyon Arasındaki İlişki

DEĞİŞKENLER	SOS. KAR.	DEPRESYON
SOSYAL KARŞILAŞTIRMA	1	
DEPRESYON	-0.39*	1

*0.05 düzeyinde anlamlıdır.

TARTIŞMA

Araştırmada sosyal karşılaştırmaya ilişkin, cinsiyetler açısından yapılan değerlendirmede erkek öğrenciler ile kız öğrenciler arasında bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Diğerleri ile kendilerini kıyaslamaları bağlamında - sosyal karşılaştırmanın negatif ya da pozitif uçları yönü ile- kızlarla erkeklerin farklı değerlendirmeler yapmadıkları düşünülebilir. Orta ergenlik döneminde oldukları varsayıldığında bu bireylerin, cinsiyetlerinde bir farklılaşma olmaksızın benzer ya da aynı karşılaştırmaları yapmalarının doğal olacağı sonucuna varılabilir. Depresyona ilişkin olarak bu araştırmada kızların ortalamalarının erkeklerin ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Kızların yapıları gereği daha duygusal ve daha kırılgan olarak kendilerini çeşitli zorlayıcı durumlar karşısında kolaylıkla incinerek deprese olmaları söz konusu olabilir. Çeşitli araştırmalarda da kızların erkeklerden daha depresif özellikler gösterdikleri belirlenmiştir. Liu ve Kaplan (1999: 43)'ın yapmış oldukları bir araştırmada, olay alanları bağlamında kızların erkeklerden daha kişilerarası negatif olayları -özellikle yakın ilişkiye dayalı- belirttikleri bulunmuştur. Shapiro, Baumaister ve Kessler (1991: 460)'e göre kızların depresyona girme olasılığı erkeklere oranla iki kat daha fazladır. Cyranowski ve arkadaşları (2000, s.23), kızların erkeklere göre daha depresif olma yönlerine ilişkin bir model sunmuşlardır. Smith ve Reise (1998: 1351), bayanların erkeklere göre nevrotik eğilimler ve depresif bozukluklardan daha fazla etkilendiklerini belirtmişlerdir. Blackburn (1987: 103)'e göre, kadınlarda depresyona rastlanma sıklığı erkeklerin yaklaşık iki katıdır. Mearns (1991: 329)'a göre bayanların negatif durumlara ilişkin depresyona girmeleri erkeklerden daha muhtemeldir. Erözkan (2004)'ın yapmış olduğu "romantik ilişkilerde reddedilmeye dayalı incinebilirlik, bilişsel değerlendirme ve başa çıkma" adlı çalışmada bayanların depresyon düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Akdemir ve arkadaşlarının (1996: 253), yaptığı araştırmada kadınlarda depresyon belirtilerinin erkeklerdekinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Çuhadaroğlu ve Sonuvar (1992)'ın araştırmalarında kızlar erkeklere göre daha çok depresif belirtiler göstermişlerdir. Öy (1995: 41)'e göre kızlar erkek ergenlere göre depresyona daha fazla girmektedirler. Uçman (1990: 66) da, depresyonun kadınlarda erkeklere kıyasla daha çok görüldüğünü bulmuştur. Bu araştırma bulguları depresyon üzerinde cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmış olması bağlamında araştırmamızın bulgularını desteklemektedir.

Sınıf düzeyleri bağlamında, sosyal karşılaştırmaya ilişkin farklılığın çıkmış olmasının temel nedeni olarak, -lise 3. sınıf öğrencilerinin ortalamalarının yüksek oluşu yönü ile- lise son sınıf öğrencilerinin diğer sınıflara göre kişilerarası, duygusal, okul ve aile içi ilişkilerine yönelik daha net ve tutarlı yorumlar getirerek kendilerini ve yaşamlarını daha pozitif

yönlendirebilecekleri varsayılabilir. Üniversite sınavına hazırladıkları bir dönemde olmaları da göz önüne alındığında -başarı ve karar verme sürecinin oldukça önemli olduğu- lise son sınıf öğrencilerinin kendilerini daha yeterli ve inisiyatif sahibi, daha aktif ve kararlı görmek istemeleri/algılamaları bağlamında diğer sınıflardan daha olumlu benlik şemasına sahip olabildikleri düşünülebilir. Depresyona ilişkin olarak sınıf düzeyleri arasında farklılığın olmadığı görülmüştür. Aslında lise son sınıf öğrencilerinin içinde buldukları koşullar düşünüldüğünde, üniversite sınavına hazırlanıyor olmaları, daha deprese bir ruh durumu sergileyebilecekleri varsayılabilir. Ancak, lise öğrencileri ergenlik dönemini yaşayan bireyler olduklarından benzer ya da aynı koşullar içinde bulunuyor olmaları sınıflar arasında bir farklılığın oluşmayışına neden gösterilebilir.

Sosyo-ekonomik düzeyler bağlamında, sosyal karşılaştırmaya ilişkin farklılık ortaya çıkmıştır. Yüksek sosyo-ekonomik düzeyli bireylerin ortalamaları düşük ve orta sosyo-ekonomik düzeyli bireylere göre daha yüksektir. Bunun nedenleri arasında, sahip oldukları olanaklar bağlamında yüksek sosyo-ekonomik düzeyli bireylerin kendilerini daha iyi hissetmeleri, kendilerine daha çok güvenmeleri, ekonomik yapıları gereği -elde edebilirlikleri bağlamında- daha güçlü, cesur, kabul görebilen bireyler olarak algıladıkları gösterilebilir. Depresyona ilişkin olarak ise düşük sosyo-ekonomik düzeyli bireylerin ortalamalarının orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeyli bireylere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri arasında, lise öğrencileri içinde buldukları evre itibarı ile oldukça duyarlı ve kırılğan özellikler gösterdiklerinden sosyo-ekonomik açıdan düşük düzeyli olmak -kendilerini diğer bireylerle karşılaştırmaları bağlamında- onların deprese olmalarını hazırlayıcı bir etken olabilir. Ekonomik olarak kendilerini yeterli düzeyde görmeyen ergenlerin yaşama ilişkin negatif çıkarımlar yapma, işlevsel olmayan sayıltılar geliştirme olasılıkları yükselebilir. Cui ve Vaillant (1997)'ın yapmış olduğu araştırmada da sosyo-ekonomik düzey açısından düşük düzeyde olan bireylerin kişilerarası negatif yaşam olayları yaşayarak depresyona girme ihtimallerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Gökçakan (1997)'ın, çalışmasında depresyonun en çok düşük sosyo-ekonomik düzeyli öğrencilerde, onu takiben ortanın üstü sosyo-ekonomik düzeyli öğrencilerde, en az da orta sosyo-ekonomik düzeyli öğrencilerde görüldüğü ortaya çıkmıştır. Erözkan (2003)'ın yapmış olduğu araştırmada düşük sosyo-ekonomik düzeyli bireylerin ortalamalarının orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeyli bireylere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çuhadaroğlu ve Sonuvar (1992)'ın araştırmalarında üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ergenlerin diğer iki gruba -düşük ve orta- göre daha az derecede depresyon belirtileri göstermişlerdir. Öy (1995) de düşük sosyo-ekonomik düzeyli ailelerden gelen ergenlerde daha çok depresyon görüldüğünü ve aile içi sorunların, olumsuz yaşam deneyimlerinin, düşük benlik saygısının ve okul başarısızlıklarının depresyona neden

Lise Öğrencilerinin Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular araştırmamızın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Yaşanılan yerler açısından sosyal karşılaştırmaya ilişkin bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Köy, ilçe ya da şehirde yaşıyor olmanın lise öğrencilerince olumlu ya da olumsuz benlik şemasına etki edebilecek bir etken olmadığı düşünülebilir. Depresyona ilişkin olarak ise köyde yaşayan bireylerin ilçe ya da şehirde yaşayanlara göre daha deprese oldukları görülmektedir. Bunun nedenleri arasında, ergenlik döneminin gelişimsel görevlerini henüz tamamlayamamış olan lise öğrencilerinin yaşadıkları ortamı günün koşullarına göre değerlendirirken negatif ya da pozitif yüklemeler yaptıkları, köy ortamında yaşayan bireylerin daha hassas ve kırılğan olabilecekleri düşünülebilir. Mevcut olanaklar düşünüldüğünde köy ile ilçe ve şehir yaşamının oldukça farklı olması bağlamında, kırsal kesimde yaşayan ergenlerin bu durumu içselleştirerek negatif bir ruh durumu sergiliyor olabildikleri varsayılabilir.

Yapılan araştırmada sosyal karşılaştırma ile depresyon arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bireylerin olumlu benlik şemaları ile deprese ruh durumları arasında böyle bir ilişkinin olmasının doğal olduğu düşünülmektedir. Daha önce yapılan çalışma ve araştırmalar da bu sonucu destekler niteliktedir. Şahin ve Şahin (1992)'in yapmış olduğu çalışmada ergenlerin sosyal karşılaştırma ile depresyon düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Sosyal karşılaştırmaları bağlamında olumsuz benlik şeması geliştirerek depresyona giren bireyler için hem bilişsel-davranışçı ve hem de kişilerarası terapi formatlı yardımlar verilebilir. Grupla danışma seansları düzenlenerek bu bireylerin-olumsuz sosyal karşılaştırmalarına ilişkin- diğer bireyler ile etkileşime girmeleri, entegre olmaları ve sorunlarının farkına vararak çözüm üretebilmeleri sağlanabilir.

Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeyinin bazı değişkenlere göre incelendiği bu araştırmanın sonuçları bağlamında: Araştırma değişik liselerdeki -özel liseler de araştırmaya dahil edilerek- öğrenciler üzerinde de yapılabilir. Son dönemlerde özellikle kendilerini diğerleri ile kıyaslamaları sonucu problem yaşayan bireyler bağlamında sosyal karşılaştırma ve depresyon, suçluluk, kaygı gibi konular üzerinde araştırmaların yapılmasına hız kazandırılabilir.

KAYNAKLAR

- Akdemir, Ali ve diğeri, (1996), "Hamilton Depresyon Derselendirme Ölçeği (HDDÖ)'nin Geçerliği-Güvenirliđi ve Klinikte Kullanımı", *3P Dergisi*, Sayı: 4.
- Alloy, Lauren B. ve diğeri, (1998), "Dysphoria and social interaction: An integration of behavioral confirmation and interpersonal perspectives", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 74, Nr.2.
- Beck, Aaron T. ve diğeri, (1983), "Development of the Sociotropy-Autonomy Scale: A measure of personality factors in psychopathology", *Unpublished Manuscript*, University of Pennsylvania.
- Blackburn, I. M., (1987), *Coping with Depression*. W. And R. Chambers Ltd. Edinburgh.
- Blatt, S. J. ve diğeri, (1982), "Dependency and self-criticism: Psychological dimensions of depression", *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol. 50.
- Cyranowski, J. M. ve diğeri, (2000), "Adolescent Onset of the Gender Difference in Lifetime Rates of Major Depression: A Theoretical Model", *Archives of General Psychiatry*, Vol. 57, Nr.6.
- Çuhadaroğlu, F., Sonuvar, B., (1992), "Adolesanlarda Depresyon", Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Günleri Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri, İstanbul, 10-12 Temmuz 1992.
- Erözkan, Atılgan, (2003), "Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık Ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde Sunulan Bildiri, İnönü Üniversitesi, 9-11 Temmuz 2003, Malatya.
- Erözkan, Atılgan, (2004), "Romantik İlişkilerde Reddedilmeye Dayalı İncinebilirlik, Bilişsel Değerlendirme ve Başağıkma", Basılmamış Doktora Tezi, KTÜ-SBE.
- Giordano, Caterina, Wood, Joanne V., Michela, John L., (2000), "Depressive personality styles, dysphoria, and social comparisons in everyday life." *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 79, Nr.3.

Lise Öğrencilerinin Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

- Gökçakan, Nurcan, (1997), Çeşitli Derecelerdeki Depresyonun Giderilmesinde Beck'in Bilişsel Terapisinin Etkililiğinin İncelenmesi, Basılmamış Doktora Tezi, KTÜ-SBE, Trabzon.
- Hammen, C. ve diğerleri, (1985), "Depressive self-schemas, life stress and vulnerability to depression", *Journal of Abnormal Psychology*, Vol. 94, Nr.3.
- Joiner, Thomas E., (1995), "Self-verification theory as a vulnerability to depression theory." *Journal of Abnormal Psychology*, Vol. 104, Nr.5.
- Liu, X., Kaplan, H. B., (1999), "Explaining Gender Differences in Symptoms of Subjective Distress in Young Adolescents", *Stress Medicine*, Vol. 15, Nr.6.
- Lockwood, P. Kunda, Z., (1997), "Superstars and me: Predicting the impact of role models on the self", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 73.
- Mearns, Jack, (1991), "Coping with A Breakup Negative Mood Regulation Expectancies and Depression Following the End of A Romantic Relationship", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 60, Nr.1.
- Öy, B., (1995), "Çocuk ve Ergenlerde Depresyon Epidemiyolojisi ve Risk Etmenleri", *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, Sayı: 2.
- Robins, C. J., Block, P., (1988), "Personal vulnerability, life events and depressive symptoms: A test of a specific interactional model", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 54, Nr.5.
- Segal, S. V., Shaw B. F., Vella D.D., (1992), "Cognitive and life stress predictors of relapse in remitted unipolar depressed patients: Test of the congruency hypothesis", *Journal of Abnormal Psychology*, Vol. 101.
- Segrin, C., Abramson, L. Y., (1994), "Negative reactions to depressive behaviors: A communication theories analysis", *Journal of Abnormal Psychology*, Vol. 103, Nr.1.
- Shapiro, J. P., Baumaister, R. F., Kessler, J. W., (1991), "A three-component model of children's teasing: Aggression, humor and ambiguity", *Journal of Social and Clinical Psychology*, Vol. 10.

- Smith, L. L., Reise, S. P., (1998), "Gender differences on negative affectivity", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 75.
- Swallow, S. R., Kuiper, N. A., (1988), "Social comparison and negative self-evaluations: An application to depression", *Clinical Psychology Review*, Vol. 8.
- Swallow, S. R., Kuiper, N. A., (1990), "Mild depression, dysfunctional cognitions and interesting social comparison information", *Journal of Social and Clinical Psychology*, Vol. 9.
- Şahin, Nesrin H., Şahin, Nail, (1992), "Adolescent guilt, shame and depression in relation to sociotropy and autonomy", Paper Presented at World Cognitive Therapy Congress, 17-21 June 1992, Toronto.
- Tesser, Allen, (1986), "Some effects of self-evaluation maintenance in cognition and action", In R. M.Sorrentino & E. T. Higgins (Eds.). *Handbook of motivation and cognition: Foundations of social behavior*, Guilford Press, New York.
- Uçman, Perin, (1990), "Çalışan Kadınlarda Stresle Başa Çıkma ve Psikolojik Rahatsızlıklar", *Türk Psikoloji Dergisi*, Sayı: 7.
- Weary, George ve diğerleri, (1993), *Depression, Control Motivation and the Processing of Information about Others*. In G. Weary, F. Gleicher, K. L. Marsh (Eds.) *Control motivation and social cognition*, Springer-Verlag, New York.
- Wood, Joanne V., MICHELA, John L., GIORDANO, Caterina, (2001), "Downward comparison in everyday life: Self-enhancement models versus the mood-cognition priming model", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 80, Nr.4.
- Zuroff, Danny C., (1990), "Dysfunctional attitudes, dependency, and self criticism as predictors of depressive mood states: A 12 month longitudinal study", *Cognitive Therapy Research*, Vol. 14, Nr.3.